

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus HUMANIS. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Qvaestio VIII. De obiecto voluntatis. In Tres Articulos diuisa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

Q V Æ S T I O O C T A V A :

De Obiecto Voluntatis.

NOtandum est, Ab hac quaestione usque ad decimam octavam, D. Thomam explicare naturam actuum voluntatis, quibus homo à prima intentione finis, usque ad ultimam eius consecutionem, progreditur.

Verfantur autem hi actus partim circa finem, partim circa media. Circa finem versantur, *Amor, Intentio, Fruitio*. Circa media, *Consilium, Consensus seu Electio, Imperium & Usus*.

Vt autem explicet naturam actuum voluntatis. Primò agit de obiecto voluntatis. Secundo, de causa mouente. Tertiò, de modo motionis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum voluntas sit tantum boni?

Respondetur affirmatiuè.

D V B I V M I.

Vtrum voluntas nihil possit velle seu appetere prosequendo, nisi sub ratione boni?

Quidam Doctores videntur existimare, voluntatem posse appetere malum quàm malum, & odisse bonum quàm bonum; sic vt malum placeat quia malum, & bonum displiceat quia bonum est. *Quæ sententia tribui solet Occamo & Maiori, & alijs quibusdam.*

Occam. Maior.

Malum sub ratione mali, appeti non potest.

Verum contraria sententia, scilicet malum sub ratione mali appeti non posse ab vlla voluntate, est communis Doctorum; neque puto, si rectè explicetur; à quoquam negari posse: & meo iudicio Occamus & Maior in re ipsa non dissentiant ab hac sententia. Occam enim in 3. q. 13. dub. 3. vbi de hac re agit, solum docet malum quod verè est & cognoscitur esse malum, posse acceptari; vt cultum idolorum: non tamen excludit omnem speciem boni; v. g. commodi; honoris, &c. Maior verò clarè requirit aliquam speciem boni; vt videre est in 4. d. 49. q. 6.

Ex Patribus. Dionysius.

Probatur Primò, Auctoritate Dionysij lib. de Diuinis nominibus cap. 4. parte 4. versus finem: *Boni gratia omnia sunt; & quæ bona, & quæ bonis contraria; nam & hæc boni appetitu aggredimur. Nemo enim in malum intuens agit quæ operatur: idcirco neque hypostasim habet malum, sed πρὸς τὸ ἀγαθόν (id est, adiacet hypostasi) dum boni gratia, & non sui ipsius geritur. Et infra: Itaque malum, est præter viam, præter intentionem, præter naturam, præter causam, præter principium, præter finem, præter terminum, præter voluntatem, præter hypostasim.*

August.

Augustinus lib. 2. Confess. cap. 4. docet, *Omne peccatum committi ex appetitione alicuius boni, quamuis infimi. Et cap. 5. dicit, Omne peccatum tendere ad aliquid habens speciem boni, quod tamen in Deo est verum bonum.* Sentit igitur Augustinus, ne in peccatis quidem, malum sub ratione mali appeti posse.

Anselmus de Concordia gratiæ & liberi arbitrij *Anselmus.* versus finem: *Instrumentum volendi (id est, ipsa potentia voluntatis) duas habet aptitudines, quas voca affectiones, quarum vna est ad volendum commoditatem, altera ad volendum rectitudinem; nempe nihil vult voluntas, quæ est instrumentum, nisi aut commoditatem, aut rectitudinem: quidquid enim aliud vult, aut propter commoditatem aut rectitudinem vult; & ad has, etiamsi fallitur, putat se referre quod vult. Vbi per rectitudinem, intelligit bonum honestum, quod ibidem sæpè vocat iustitiam. Per commoditatem, intelligit quidquid villo modo delectabile, vel naturæ commodum. Per id quod appetitur propter hæc, intelligit bonum vtile. Itaque apertè indicat Anselmus, nihil posse appeti nisi ob bonum honestum, vel aliquo modo commodum.*

His adde testimonium Aristotelis 1. Ethic. *Adde Aristotelem.* cap. 1. *Omnis ars & methodus, omnis actio & electio bonum aliquod appetere videtur; vnde rectè pronuntiarunt (Veteres) Bonum esse quod omnia appetunt.*

Secundò probatur ratione. Prima ratio, Id quod in ceteris rebus est inclinatio naturalis, seu motus sequens naturalem inclinationem, id in rebus cognitione præditis est inclinatio appetitus sensitui, vel rationalis: atqui illa non potest tendere, nisi in id quod est rei secundum naturam conueniens: ergo neque hæc potest tendere nisi in id quod est rei conueniens secundum apprehensionem. Sicut enim illa inclinatio sequitur naturam rei, ita hæc sequitur apprehensionem.

Ex ratione.

Secunda ratio, Intellectus non potest assentiri falso quia falsum; sed solum quia verum, vel speciem veri habet: ergo similiter voluntas non potest appetere malum quia malum; sed solum quia bonum; vel speciem boni habet. Patet consequentia, quia non minus voluntas abhorret à malo, quàm intellectus à falso.

Tertia, Nihil ob eandem rationem potest esse appetendum & fugiendum: atqui malum, quàm malum, est fugiendum: ergo non potest esse expetendum.

Quarta, Malum non potest esse expetendum; cum nihil habeat quo aliciat voluntatem: ergo si expetatur; id solum erit propter aliquod bonum ei coniunctum. Quod Confirmatur. Experiencia: Quia nemo vquam peccauit appetendo, quin spectauerit aliquid boni, vel speciem boni habens; vt honorem, laudem, diuitias, voluptates, vindictam, & similia.

Obijcitur Primò, Quidam appetunt non esse, & verti in nihilum; vt colligitur Iob. 3. & 10. & constat experientia: atqui non esse, non solum est obiectum malum, sed etiam summum malum; est enim priuatio omnis boni: ergo, &c. *Solummodo obiectum non est obiectum.*

Respondeo, non esse, dupliciter spectari posse; Primò, Secundum se nudè: sic nemo potest illud appetere. Secundò, vt includit liberationem à miseria: sic potest appeti; quia habet rationem cuiusdam boni. Sicut enim tristitia & dolor est quoddam malum posituum homini, ita carere miseria, est quoddam bonum negatiuum. Neque verum

verum est id quod subsumitur, nempe quod non esse, sit summum malum; quia malum requirit subiectum; est enim privatio boni, non pura negatio. Vnde Dionysius loco citato ait, *malum non habere hypostasin, sed περιουσιασιν*, quia videlicet adiacet bono. Potest tamen largè vocari malum, quatenus est negatio boni, quod fuit. Adde, quod damnatio sit malum positivum, quod longè pluris aestimatur, & deterius est damnatis, quam negationem; quale est non esse: vnde malunt hoc malum negativum, quam afflictionem damnationis. Imò quod cupiant non esse, est ex amore sui esse: vt enim suum ipsorum esse liberum sit tanto malo, optant non esse; idque secundum rectam rationem; quia est illis melius non esse, quam sic esse; vt aperte colligitur Matth. 26.

Obijcitur Secundo, Dæmones appetunt peccatum, quia est offensio Dei: Atqui hoc modo peccatum habet rationem puri mali: ergo &c.

Respondeo, Appetunt quidem peccatum, quia est offensio Dei; sed non ibi sistunt; verum id referunt ad aliquid, quod speciem boni habet. Appetunt enim id, vt se quodammodo de Deo vlciscantur, quod ipsi apprehendunt tamquam sibi commodum. Sicut qui aliquid appetit in contumeliam sui inimici.

Obijcitur Tertio, Qui odit inimicum, vult ei malum; idque tantum vt ei male sit: vt docet D. Thomas 2. 2. q. 34. a. 6. Hoc enim differt odium ab ira; quod odium velit malum, quia malum; ira autem velit malum sub ratione iusta vindictæ.

Respondeo, Qui odit inimicum, vult illi quidem malum, vt male sit illi; sed ratio cur hoc totum velit, est, vt sibi bene sit: nam inimico malum esse, apprehendit sub ratione sui boni.

Obijcitur Quarto, Potest quis nolle beatitudinem, & velle eam carere: atqui in hoc nullum est bonum: ergo potest velle purum malum. Maior probatur Primo, Quia multi optant non esse, & nunquam fuisse; & consequenter non esse beati; qui enim vult antecedens, vult consequens, quod necessariò inde sequi videt. Secundo, Quia Deus, supposita præuisione, quâ præuidet Petrum in peccatis moriturum, potest ei damnationem suam futuram reuelare, & se nolle vt sit beatus: atqui Petrus potest se huic diuinæ voluntati conformare: ergo potest velle non esse beatus.

Respondent quidam, Hominem posse nolle beatitudinem in particulari, quæ consistit in visione Dei: non tamen beatitudinē in genere, quæ est plenitudo boni, & carentia mali. Sed si quis bene aduertat, videbit vtriusque eandem rationem, supposita certa cognitione in homine, quâ sciat plenitudinem boni, & carentiam mali non posse haberi nisi in visione Dei; vt rectè Scotus in 4 d. 49. q. 10.

Vnde Respondeo, Et si beatitudo siue in genere siue in particulari considerata, non possit respui secundum se; & solitariè accepta, cum nihil habeat in se, cur possit displicere; tamen si spectetur vt habet coniunctum laborem in acquirendo; vel vt acquisitio impedit aliud bonum; vel denique vt carentia ipsius apprehenditur tamquam mediū ad aliud bonum, sic potest quis nolle beatitudinem, & nolle ad illam conari. Sic enim multi ad vitandum laborem presentis vitæ, & ne careant voluptate presentis, nolunt beatitudinem futu-

ram, modicis bonis contenti. Simili modo Moses, & Apostolus Paulus optabant carere aeterna beatitudine, vt Israël saluus fieret, iuxta Chrysost. Homil. 16, ad Rom. de qua sententia dicendum est 2. 2. q. 26. a. 4. His tamen casibus non rejicitur beatitudo quatenus bona est, sed quatenus habet aliquod malum cōiunctum. Neque appetitur privatio eius, quæ malum est; sed quatenus videtur necessaria ad aliquod aliud bonum.

Ad Primam confirmationem; Qui appetit non esse, appetit consequenter, saltem interpretatiuè, carere beatitudine, non ob ipsam beatitudinem; sed vt carcat incommodis, quæ ante beatitudinem obtentam deberent subiri. Sicut dictum est de eo qui expressè non cupit beatitudinem futuram, vt vitet laborem & incommoda huius vitæ.

Hinc patet ad confirmationem, Nam si quis eo casu nollet esse beatus; id non nollet, quatenus beatitudo est bona; sed quatenus est iniusta; & vellet ea carere, quia id iustum & conforme diuinæ voluntati.

Obijcitur Quinto, Propositis duobus æqualiter bonis, potest voluntas alterum respuere electo altero, hac sola ratione; quia sic placet: ergo poterit aliquid velle, vbi nihil est boni: nam ipsius beneplacitum erit sufficiens ratio.

Respondeo Negando Consequentiam. Beneplacitum enim voluntatis est sufficiens ratio acceptandi alterum præ altero, quando vtrumque est bonum; non tamen quando in obiecto nihil boni apprehenditur.

Obijcitur Sexto, Si voluntas non potest appetere malum, & odisse bonum, non poterit mereri in appetitione beatitudinis, & detestatione aeternæ miseriæ. Probatur, Quia necessariò illam appetet, & hanc fugiet.

Respondeo, Voluntas non appetit beatitudinem necessariò secundum exercitium actus (sic enim nunquam posset ab illo actu cessare) sed liberrimè; vnde in illa appetitione mereri potest: nam libertas exercitij sufficit ad meritum. Secundum specificationem actus necessariò quidem illam appetit; sed hoc non obstat merito: nihil enim hoc aliud est, quam, illam secundum se non posse odio haberi.

D V B I V M I I.

Virum voluntas semper absolute feratur in bonum, & quidem in tale, quod etiam absolute sit bonum; an aliquando sub conditione, & in bonum sub conditione?

Q Vidam docent Primo, Voluntatem affectu presenti nunquam ferri sub conditione in aliquod obiectum; sed semper absolute: vnde omnem actum voluntatis esse absolutum, nullum conditionatum. Itaque non dari vllum affectum voluntatis presentem, qui explicetur per *Vellem*; sed omnem explicari per *Volo*. Confirmatur à simili, in sensu & intellectu: nullus enim est actus sensus vel intellectus qui feratur sub conditione in suum obiectum; sed omnis fertur absolute. Vnde nullus est actus presentis qui explicetur per, *Viderem, Intelligerem*; sed omnis presentis explicatur per, *Video, Intellego*.

Secundo, Docent voluntatem affectu presenti nunquam fieri in obiectum sub conditione con-

E iij *sideratum.*

Qui appetit antecedens non necessariò appetit consequens. Presciscum possit illud formaliter nolle sed appetit illud interpresatiuè, & secundum estimationem merentem.

Quorumdam nam feruntur.

Potest quis velle malum quod malum aliter, non sibi.

Quomodo possit homo nolle beatitudinem.

ideratum. v. g. Si esset bonum, Si esset licitum; sed absolute, Quia est bonum, vel Licitum. Sicut patet à simili in sensu & intellectu: non enim intelligimus, si esset verum, sed quia verum est.

Pro solutione. Notandum est, actum voluntatis dupliciter posse spectari; Primò, vt est simplex affectus erga aliquod obiectum. Secundò, vt est efficax, vel inefficax; id est, vt habet vim mouendi ad executionem, vel non habet.

Dico Primò, Si actus voluntatis spectetur vt est simplex affectus, non fertur in obiectum sub conditione, sed absolute. Ratio est, Quia non habet esse sub conditione; sed absolute est, vel absolute non est. Si est, debet actu ferri in obiectum; nam tendere in obiectum est actui essentiale. Itaque quod iam existens tendat vel non tendat in obiectum, non pendet ab aliqua conditione. Rursus, si tendit in obiectum, iam obiectum debet absolute habere aliquam rationem boni; nam tribuit actui speciem. Confirmatur; Quia sicuti actus habet aliquam speciem absolute; ita obiectum debet habere aliquam rationem boni absolute. Hinc patet verum esse quod secundo loco docent.

Dico Secundò, Si actus voluntatis spectetur vt est efficax, vel inefficax, sic fertur in obiectum sub conditione. Quod patet experientia: posita enim conditione, actus ille mouet ad executionem; non posita, non mouet. Itaque efficacia non conuenit tali actui, nisi sub conditione. Explico duobus exemplis, Primò, In verbo *Vellem*; vt cum dico, *Vellem tibi dare Canonicatum*; si esses doctus; significo me nunc habere absolutum affectum ad dandum tibi canonicatum, sed non absolute efficacem; qui tamen habet vim causandi affectum efficacem, posita conditione: Tunc enim ex *Vellem*, fieret *Volo efficaciter*. Secundo, In verbo *Volo*; vt, *Volo sis canonicus si es doctus*: vbi, *Volo*, significat affectum simplicem quem habeo ad hoc vt sis canonicus; sed inefficacem, nisi subfit conditio; efficax, si subfit. Est tamen nonnulla differentia inter *Vellem*, & *Volo*; quod *Vellem*, posita conditione immediate causet in creaturis alium affectum, scilicet, *Volo*, qui mouet ad executionem. *Volo* autem, posita conditione, non causat alium affectum, sed immediate mouet ad executionem, vel ponit ipsum effectum. Idem facit, *Vellem*, in Deo; non enim causat alium affectum; sed posita conditione, ipsum *Vellem* fit *Volo*, & parit immediate effectum: Vt cum dico, Deus vellet omnes saluos, si ipsi gratie ipsius cooperarentur: significo Deum habere affectum verum & sincerum erga salutem omnium; hunc tamen affectum non fore efficacem salutis & vite aeternae, nisi posita conditione. Et hoc modo ponitur in Deo proprie voluntas conditionata.

Ex his patet Primò, Quo modo verum sit, affectum voluntatis praesentem ferri in obiectum absolute, & quo modo sub conditione: vt simplex enim affectus, fertur absolute; vt efficax, vel inefficax, fertur sub conditione.

Ratio huius diuersitatis est; Quia tendere in obiectum per modum affectus, est conditio realis actui intrinseca, nam tribuit ei speciem; vnde debet illi absolute inesse, si actus sit; neque potest pendere à conditione extrinseca, id est, vt posita conditione conueniat actui; non posita non conueniat, Tendere autem in obiectum tamquam in effectum, seu mouere ad executionem,

non est aliqua conditio intrinseca, sed denominatio extrinseca actus voluntatis; sicut calefacere respectu ignis: vnde potest conuenire actui voluntatis, posita aliqua conditione, absque vlla mutatione illius actus.

Patet Secundò, Verum non esse, nullum dari affectum praesentem, qui explicetur per *Vellem*: *Vellem* enim est verbum optandi: qui optat, iam habet aliquem affectum ad id, quod optat. Hic tamen affectus ante conditionem positam est inefficax: posita autem conditione fit efficax sine vlla sui mutatione.

Nec obstat quòd in sensu vel intellectu fortasse non detur actus praesens, qui explicetur simili modo, aut qui tendat sub conditione in obiectum; quia proprium voluntatis est mouere efficaciter ad executionem ex vi praesentis affectus. Inuenitur tamen in intellectu aliquid proportionale; vt cum dico; Iudicarem hoc esse honestum vel licitum, nisi Scriptura obstaret: significo enim me habere aliquod praesens iudicium, quo hoc ita videtur simile honesto, vt si Scriptura non obstaret, iudicarem esse absolute honestum.

ARTICVLVS II.

Vtrum voluntas sit tantum finis, an etiam mediorum.

Prima Conclusio, Si voluntas accipiatur pro ipsa potentia, fertur in finem, & in media.

Secunda Conclusio, si accipiatur pro actu voluntatis, proprie tantummodo voluntas est finis. Probat; quia nomen potentiae accommodatum actui, denotat simplicem actum illius potentiae, scilicet, eum qui tendit in id quod per se est obiectum illius potentiae. Sic intellectus dum accipitur pro actu, significat cognitionem principij per se veri: ergo similiter voluntas accepta pro actu, significat volitionem eius quod per se bonum est: hoc autem est finis: ergo voluntas est tantum finis. Vide reliqua apud D. Thomam.

DVBIVM.

Vtrum omnis actus voluntatis versetur circa finem, vel circa medium?

Caictanus hinc putat Scotum sensisse dari aliquem actum voluntatis neutrum, id est, qui neque sit appetitio finis, neque medij. Sed si quis bene aduertat, longè est alia mens Scoti, vt patet ex 1. sentent. di. 1. q. 3. Solùm enim docet, dari medium inter fruitionem & usum; per fruitionem enim, intelligit amorem vltimi finis; per usum, intelligit volitionem mediorum relatorum in vltimum finem. Inter quae duo reuera datur actus medius, scilicet volitio finis non vltimi, propter suam intrinsecam bonitatem: vt si quis velit reddere depositum, quia id iustum est.

Respondeo itaque, Si loquamur generatim de fine, non datur vllus actus voluntatis neuter, id est, qui neque versetur circa finem, neque circa aliquod medium, ita Caietanus hoc, & alibi.

Probatur Primò, Quia velle aliquid vt finem, est velle illud propter seipsum, seu nõ referendo ad aliud: velle autem medium, est velle propter aliud, non

6
Quomodo
datur actus
voluntatis
conditiona-
tis.

Differentia
inter Vel-
lem & vo-
lo sub con-
ditione.

7
Responso
ad obiectio-
nem.

8

9
Scotus non
ponit voliti-
onem, quia
neque sit
medij neque
finis.

Non datur
actus neu-
ter.

non

ARTICVLVS III.

Virum voluntas eodem actu moueatur in finem, & in id quod est ad finem?

Respondet D. Thomas duabus Conclusionibus.

Prima est, Voluntas potest ferri in finem absolute, ita vt non feratur in media. Ratio est; quia appetitio finis prior est electione mediorum.

Secunda, Voluntas non potest ferri in media, nisi feratur in ipsum finem. Ratio est: quia media, vt talia sunt, non appetuntur nisi propter finem; & consequenter in eis appetitur finis, tamquam ratio volendi illa. Hinc inferitur, Voluntatem eodem motu ferri in finem, vt est ratio volendi media, & in ipsa media; diuerso autem, in finem absolute, & in media.

Vbi Notandum, Voluntatem hic accipi pro ipsa potentia voluntatis, non pro actu, vt vult Caietanus. Queritur enim, an ipsa potentia vno eodemque actu feratur in finem, & in media.

DVBIVM I.

Quomodo voluntas eodem actu feratur in finem & in media, directe an indirecte?

Suppono, Voluntatem dupliciter posse ferri in finem; Primo, Directe & expresse tamquam in obiectum quod appetitur, vt quando quis appetit sanitatem, scientiam &c. propter intrinsecam illorum bonitatem. Secundo, Indirecte & implicite tamquam in rationem appetendi extrinsecam; vt quando quis appetit medicamentum ob sanitatem. Medium quoque dupliciter appeti potest: Primo, directe & formaliter. Secundo, Indirecte & virtute.

His positis, Dico Primo, Voluntas non eodem actu quo fertur directe in finem, fertur etiam directe in media. Similiter non eodem actu quo fertur in media, fertur etiam directe in finem, vt in obiectum quod. Docet hoc Gregor. in 1. d. 1. q. 1. a. 2. Neque D. Thomas id negat.

Probatur Primo, Volitio finis est causa volitionis mediorum: atqui idem non est causa sui ipsius: ergo volitio finis non est volitio mediorum. Maior probatur; quia velle medicinam propter sanitatem, est velle illam ob sanitatem volitam; quod nihil est aliud, quam affectum sanitatis esse causam cur velis medicinam. Quo fit, vt volitio finis semper praecedat appetitionem mediorum; vel tempore, vel saltem ordine naturae.

Secundo probatur, Quia ita se habet volitio finis & mediorum in voluntate, sicut cognitio conclusionum & principiorum sc habent in intellectu: sed haec cognitiones sunt distinctae: ergo & illae appetitiones sunt distinctae.

Tertio, probatur allata ratione a priori; Iste appetitiones habent diuersa obiecta, alterius enim obiectum est finis, alterius medium: atqui diuersa obiecta faciunt, vt actus non solum numero, sed etiam sint specie diuersi.

Dices,

non propter se. Atqui propter se, & propter aliud opponuntur contradictorie respectu obiecti voliti: nam, propter aliud, includit negationem eius quod propter se, & contra: ergo fieri nequit, vt aliquid sit volitum neutrum; id est, neque per modum finis, neque per modum medij.

Probatur Secundo, Voluntas nihil potest velle nisi sub ratione boni; vt art. 1. Atqui omne bonum vel est per se bonum, vel dicitur bonum propter aliud: ergo quidquid voluntas vult, vult vel vt per se bonum; & sic vult illud tamquam finem; vel vult illud vt bonum propter aliud; & sic vult tamquam medium: ergo non datur actus neuter.

Dices Primo, Saepè volumus aliquid simplici affectu complacentiae absque consideratione mediorum ad hoc vtilium; vt quando quis optat impossibilia, vt esse Rex, esse Angelus, esse Deus. Atqui tunc non volumus aliquid tamquam medium, vt per se constat; neque etiam tamquam finem, quia nihil est volitum in tantum finis, nisi id moueat voluntatem ad appetitionem mediorum: ergo talis volitio est neutra.

Respondeo, ralem volitionem esse appetitionem finis; quia est affectus ad bonum per se amabile: bonum autem per se amabile, habet rationem finis in actu primo; quamuis non exerceat vim & causalitatem finis in actu secundo; vt supra q. 1. dictum est.

Dices Secundo; Voluntas potest alicui rei affici absolute, quatenus bona est, non considerando an per se bona sit, an solum propter aliud: ergo potest aliquid velle, quod tamen non velit vt finem vel medium. Consequentia patet. Antecedens probatur; Nam ratio boni abstrahit a bono per se, & propter aliud.

Respondeo, fieri non posse vt voluntas sic alicui rei afficiatur: dum enim aliquid iudicatur esse bonum, semper ita iudicatur; vel quia illud in se bonum videtur, vel quia videtur vtile ad aliud, quod in seipso bonum putatur. Idque patet, siue quis appetat bonum in genere, v.g. bene esse, (hoc enim apprehendit tamquam per se bonum) siue appetat aliquod bonum particulare, vt honores, diuitias, voluptates. Et ratio est; quia affectus erga rem aliquam oritur vel ex consideratione bonitatis, quae illi rei inesse videtur, & sic est appetitio finis: vel oritur ex consideratione bonitatis, quae alteri inesse videtur; ad quam illa putatur vtilis; & sic est appetitio medij.

Ad probationem antecedentis, Respondeo, rationem boni non posse abstrahi a bono per se, & a bono propter aliud; quia eadem numero bonitas est ob quam diligitur finis, & ob quam diligitur medium: bonitas enim finis non solum est causa, cur finis diligatur, cui illa bonitas inest; sed etiam cur diligantur media, quibus ipsa inest, vt patet exemplis: bonitas enim sanitatis, est causa cur ipsa sanitas ametur, & medicina ametur. Bonitas vitae, est causa cur & ipsa ametur, & labores huius vitae, & poenitentia.

IO
Solutio
volitionis

Ratio boni
non potest
abstrahi a
bono per se
& propter
aliud: quia
ab eadem
numero
bonitate
pondet.

Voluntas
non eodem
actu ferri
in finem
& in media

Voluntas
non eodem
actu ferri
in finem
& in media

Quid sit
ferri in finem
non directe
&c.

Voluntas
non eodem
actu ferri
in finem
& in media

Dices, Est idem obiectum formale vtriusque actus, scilicet bonitas finis: nam finis amatur propter bonitatem suam, medium verò propter eandem bonitatem: ergo non suat actus diuersi.

Bonitas finis non eodem modo conuenit fini & medio.

Respondeo Primò, Negando esse proprie idem obiectum formale appetitionis mediij & finis. Nam etsi sit eadem bonitas ob quam appetitur finis & medium; tamen illa bonitas non eodem modo vtrique conuenit: fini enim conuenit intrinsece, medio autem non conuenit, nisi ratione alicuius extrinseci respectus; quatenus in medio est ordo quidam ad illam bonitatem, tamquam ad effectum extrinsecum; vt patet in medicamento respectu sanitatis. Ad obiectum autem formale actus voluntatis, non solum pertinet bonitas rei nude considerata, sed etiam modus quo ipsa applicatur & conuenit rei volitae. Hinc fit, vt longe aliter aestimetur finis, aliter medium; aliter Deus, aliter creatura; quamuis ob eandem bonitatem amentur.

Qua sit immediata ratio, cuius medium amatur.

Respondeo Secundò, Dici potest, Proximam & immediatam rationem cur medium ametur, non esse bonitatem finis, sed aptitudinem seu vim effectiuam, quae est in medio ad finem obtinendum: haec enim aptitudo est aliqua bonitas, quae vocatur vtilitas, ob quam medium immediate est appetendum: Quia tamen haec aptitudo non est appetibilis per se, sed solum propter finem; ideo bonitas finis in materia morali censetur immediata ratio appetendi mediij; quamuis metaphysice aptitudo ad finem sit ratio immediata illius.

13

Dico Secundò, Voluntas tamen eodem actu, quo fertur directe in medium, fertur absolute in finem, sed indirectè & implicite tamquam in rationem volendi. Hoc intendit D. Thomas.

Quo modo voluntas eodem actu quo fertur in media, feratur in finem.

Probatur Primò, Quia finis continetur in medijs tamquam in causa; vt sanitas, in medicinâ; commoda vitae, in pecunia. Vnde qui vult media, vult finem in causa; & sic virtute & implicite vult finem.

Probatur Secundò, Quia appetitio mediiorum intrinsece oritur ex affectu finis, sicut assensus conclusionis ex assensu principiorum: ergo affectus finis continetur in appetitione mediiorum, tamquam in proprio effectu habente intrinsecam dependentiam. Quare secundum aestimationem moralem, amor finis censetur includi in appetitu mediiorum.

Verum hæc duæ rationes solum probant, eodem actu, quo amatur medium, aliquo modo amari finem: sed non explicant proprium modum. Vnde

Probatur Tertio, Quia finis est quasi ratio formalis obiectiua, cur medium appetatur. Atqui potentia fertur eodem actu in obiectum materiale, & in rationem formalem: eodem enim actu videtur lumen & color, vt rectè D. Thomas in Responsi. ad secundum.

Dices, Hoc exemplum non videri accommodatum. Nam lumè est proxima ratio cur color videatur: est enim veluti forma obiecti visibilis: vnde eodem actu quo videtur color, directe & proprie videtur lumen, non solum tamquam obiectum quo, seu ratio videndi; sed etiam vt obiectum quod. Finis autem non est proxima ratio cur ametur medium; sed ipsa vtilitas quae in medio est ad finem, est proxima ratio cur medium ametur.

Respondeo, Exemplum quidem non esse omninè simile; tamen esse sufficiens ad propositum.

Omnis enim obiecti ratio formalis debet attingi eodem actu cognitionis vel affectus, quo ipsum obiectum materiale; iuxta illud Aristotelis, Propter quod vnumquodque, & illud magis. Et quidem, si sit ratio formalis intrinseca, attingitur vt obiectum quo, & obiectum quod. Si extrinseca, saltem vt obiectum quo. Et hoc modo attingitur finis dum appetitur medium: etsi enim non sit proxima ratio cur medium appetatur, loquendo metaphysice; moraliter tamen censetur proxima, vt dictum est. Simili modo eodem actu quo assentimur conclusioni propter principia, assentimur etiam principijs; non directe, sed implicite, tanquam rationi assensus.

Dico Tertio, Voluntas quoque eodem actu quo fertur efficaciter in finem, fertur etiam aliquo modo in media; scilicet virtute & implicite. Dico, Efficaciter; quia affectus inefficax circa finem non fertur hoc modo in media: sepe enim fit vt optemus aliquod bonum, & tamen vel omnino à medijs abhorreamus, vel saltem illis nullo modo ex vi illius desiderij afficiamur.

14
Volitio finis est casualiter volitio mediij necessarij.

Probatur Primò, Quia qui intendit aliquem finem consequi, v.g. salutem animae, hoc ipso implicite vult adhibere media ad hoc necessaria: ergo intentio finis implicite est volitio mediiorum.

Probatur Secundò, Volitio mediiorum expressa oritur ex intentione finis; sicut assensus conclusionis ex assensu principiorum: ergo continetur in illa tamquam in causa; ergo intentio finis est saltem casualiter appetitio mediiorum, sicut assensus principiorum est casualiter assensus conclusionum; quod sufficit vt per intentionem finis media dicantur implicite volita.

Aduerte tamen, hoc solum esse verum de medijs necessarijs, sine quibus finis haberi non potest: ac proinde de medijs in genere; & de illo in particulari, quod in particulari est necessarium; sicut Baptismus est necessarius ad salutem. Volitio enim mediiorum non necessariorum, continetur in intentione tamquam in causa indeterminata; sicut actus liber in potentia voluntatis. Quare antequam actu talis volitio eliciatur, non magis ipsa continetur in intentione, quam eius negatio; ac proinde tale medium non censetur volitum in particulari per intentionem.

DVBIUM II.

Vtrum voluntas feratur etiam eodem actu in obiectum quod appetitur, & personam, seu rem cui appetitur?

Respondeo & Dico Primò, Eodem actu in vtrumque ferri. Et

15
Affirmatio.

Ratio est, Quia sicut se habet assensus & dissensus in intellectu, ita se habet volitio & nolitio in voluntate: ergo sicut obiectum assensus & dissensus non est aliquid simplex, sed complexum; ita & obiectum volitionis & nolitionis non est aliquid simplex, sed coniunctum. Quod etiam experientia patet; nemo enim potest aliquid velle, quin illud sibi vel alteri velit; quod nihil est aliud, quam velle illud sibi vel alteri esse coniunctum. Sic non potest quisquam nolle aliquid, quin nolit hoc sibi vel alteri coniunctum. Itaque intrinsece & essentialiter omnis volitio & nolitio respicit

respicit obiectum quod, & obiectum cui: hæc enim iuncta, non faciunt nisi vnum obiectum integrum: sicut attributum & subiectum coniuncta, non faciunt nisi vnum obiectum assensus.

Notandum tamen est, Hanc volitionem, quatenus respicit obiectum quod, vocari à Doctoribus amorem concupiscentiæ; quatenus autem respicit obiectum cui, amorem benevolentiae, seu amicitiae; Non quòd hæc concurrant duo distincti actus, sed quia in eodem simplici actu concurrunt duo respectus ad duo obiecta partialia, ratione quorum, actus subit diuersas rationes, partiales tamen; & diuersa nomina. Itaque in omni huiusmodi actu includitur amor amicitiae, & concupiscentiæ, generatim loquendo.

16 *Duo requisita ad amorem benevolentiae.*
 Vt autem propriè sit amor benevolentiae erga aliquem, duo requiruntur.

Primum, vt obiectum cui, sit aliqua natura rationalis; nam ad hanc solam propriè habetur benevolentia, seu amicitia. Quòd si interdum brutis velimus aliquod bonum, id fit propter eorum possessorem: vnde est benevolentia erga hunc, non erga ipsa. Si tamen quispiam illis bene velit, duntaxat vt illis bene sit, non habito respectu ad dominum, est affectus similis amicitiae, & generatim dici potest amicitiae vel benevolentiae amor; vt colligitur ex Gabr. in 2. d. 6. q. vnica, a. 3. dub. 2. vbi ait: *Sicut potest voluntas amare quodlibet ens amore amicitiae, ita etiam potest quodlibet ens concupiscere amatum.*

Secundum est, vt obiectum quod, id est bonum; sit volitum illi naturæ rationali, duntaxat vt illi bene sit, non referendo hoc ad vltiorem finem. Explicatur exemplis: Si enim seruo tuo velis bonum vt tibi bene sit, non erit benevolentia erga illum, sed erga te ipsum; & hoc totum, seruum tuum bene habere, tantum est obiectum amoris, vt est concupiscentia. Sic si velis proximo tuo salutem propter Deum, seu vt Deus honoretur in illo; non est amor benevolentiae erga proximum; sed erga Deum: Proximus autem ibi amatur amore concupiscentiæ. Simili modo, dum omnem creaturam volumus esse, permanere, perfici ad gloriam Dei, est benevolentia erga Deum, non erga creaturam.

Dico Secundò, Etiam si voluntas eodem actu

quo fertur in obiectum quod, feratur etiam in obiectum cui, seu in personam, cui res illa appetitur; tamen non eodem modo fertur in illam personam, quando in eius bono immediatè sistit, & quando illud ad alterius bonum refert. Patet. Quando enim sistit in illius bono, tunc expressè & formaliter fertur in illam personam, tamquam in finem per modum intentionis, estque formaliter actus benevolentiae erga illam; vt cum seruo vis sanitatem duntaxat vt ipsi bene sit, absque consideratione tui commodi: dum verò id ei vis in tuum commodum, tunc illo actu non fertur in ipsius personam, vt in finem, sed tamquam in medium: fertur verò in tuam personam, vt in finem, sed solum implicite, vt in rationem volendi: Sicut qui vult media, implicite vult finem: tunc enim tuum commodum est volitum in ipsius commodo, sicut finis in medijs. Vnde & necessè est, vt præcesserit aliqua volitio, quæ immediatè tuum commodum appetijsti, ex cuius virtute profecta est illa volitio, quæ seruo sanitatem optas. Quare secundum estimationem moralem hoc actui censuris magis amare teipsum, quàm seruum tuum; quia ratio cur illi velis bonum, non est bonum ipsius, sed bonum tuum. Similiter illo actu quo desideras proximo salutem, vt Deus honoretur, magis amas Deum quàm proximum, etiam si tunc de Deo non cogites. Itaque in ratione virtutis, potius est dilectio Dei quàm proximi: Nam bonum proximi se habet vt obiectum materiale, vel vt medium; Dei autem, vt obiectum formale illius actus, vel vt finis. Simili modo iudicandum est de actu odij, quo quis odit peccatum propter Deum, de quo hæc Caietanus ait, Hoc odium, esse simul velle & nolle; esse actum charitatis erga Deum, & resutationis respectu peccati. Quod non sic intelligendum est, quasi vtrumque ei formaliter conueniat; sed quòd alterum ei formaliter, alterum virtute conueniat. Hic enim actus non fertur expressè in Deum; sed solum implicite & virtute: vnde non est formaliter amor Dei, sed virtute tantum; quatenus prima ratio huius odij est Deus; oritur enim ex amore Dei; sicut electio medij ex amore finis. Est tamen alio sensu actus charitatis; quia elicitus ab habitu charitatis.

QVÆSTIO NONA.

De Motivo Voluntatis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum voluntas moueat ut ab intellectu?

17
Respondetur duabus Conclusionibus. Prior est, Voluntas mouet omnes alias animæ potentias ad exercitium actus. Hinc sequitur, quòd etiam moueat intellectum ad exercitium; & consequenter quòd intellectus non moueat voluntatem ad exercitium, sed voluntas seipsam. Loquitur D. Thomas tantum de illis animæ potentijs quæ interdum agunt, interdum non agunt; quæ enim semper agunt, à natura sunt applicatæ ad agendum.

Altera Conclusio. Intellectus mouet voluntatem secundum specificationem actus.

DVBIVM I.

Quid sit mouere ad exercitium actus, vel ad specificationem.

Respondeo, Mouere ad exercitium, est per intrinsecam applicationem potentiae ex parte subiecti esse causam, cur hæc & nunc agat potius, quàm aliàs. Dico, Per intrinsecam applicationem; quia extrinseca applicatio, vt cum quis ignem applicat lignis, non sufficit vt quis dicatur propriè causam agentem mouere ad exercitium. Dico, Ex parte subiecti; quia qui proponendo obiectum est causa